



LOWAN-leerlijnen 3-8: schrijven (visiestuk, juli 2024)

Het doel van de LOWAN-leerlijnen is om de nieuwkomersleerlingen zo goed en zo snel mogelijk te laten aansluiten bij hun leeftijdsgenoten in het reguliere onderwijs. In het eerste jaar onderwijs in Nederland wordt intensief ingezet op het leren van de Nederlandse taal. Schrijven is een onderdeel van het domein taal en vraagt naast spreken, luisteren en lezen om specifieke aandacht. In het onderwijs aan nieuwkomers kan met de LOWAN-leerlijn schrijven de basis worden gelegd om toe te werken naar referentieniveaus 1F/1S na doorstroom naar het regulier onderwijs.

Dit visiestuk is een korte weergave van het doel van schrijven, het belang van schrijven vanuit de literatuur, de conceptkerndoelen en hoe de LOWAN-leerlijn schrijven kan worden vertaald naar de praktijk.

Schrijven om taal te leren

In de literatuur is men het eens over het belang van schrijven. Hiervoor worden verschillende argumenten aangebracht. *'Schrijven ondersteunt begripsprocessen en spelling, leidt tot creativiteit en is – net als lezen – een belangrijke basis voor de 21st century skills'* (Koeven & Smits, Rijke taal, 2020). Herder legt in de handreiking 'schrijfonderwijs op peil' (SLO, 2021) uit dat schrijven leerlingen helpt om te denken en te redeneren over leerstof (conceptualiserende functie), helpt leerlingen hun ideeën, gevoelens en ervaringen te uiten (expressieve functie) en leerlingen leert om een bepaald doel bij hun lezers te bereiken (communicatieve functie).

Het evalueren op het schrijfproces versterkt de hogere denkkorde. *'Uit onderzoek blijkt dat leerlingen door samen te schrijven tot nieuwe inzichten komen. Samenwerkend schrijven*

stimuleert leerlingen te delen wat ze weten en denken, zowel over het schrijven als over het onderwerp.' (Didactief | Samen schrijven, Samen Leren, n.d.).

Schrijven en lezen versterken elkaar en leert leerlingen meer over woordgebruik, zinsopbouw en de opbouw van teksten (*Stichting Lezen | Kwestie van Lezen, n.d.*). Suzanne van Norden schrijft op 20 oktober 2021 in haar blog op haar website 'Iedereen kan leren schrijven' dat er vanuit de wetenschap aanwijzingen zijn dat schrijven van positieve invloed is op leesvaardigheid. 'Het ondersteunt de intuïtie die iedereen wel heeft: dat je bij lezen en schrijven in je hoofd iets vergelijkbaars doet'.

Conceptkerndoelen Nederlands

In de conceptkerndoelen Nederlands (*SLO | kerndoelen, n.d.*) vallen de kerndoelen die gaan over het schrijven onder het domein A. communicatie en het subdomein A1 taalvaardigheid:

- Kerndoel 4: doelgericht spreken en schrijven;
- Kerndoel 5: creatief taal gebruiken;
- Kerndoel 6: schrijven om te leren.

Het schrijven is dus een belangrijk onderdeel in het domein taal, waarin wordt toegewerkt naar het schrijven van verschillende soorten teksten. Het schrijfproces verloopt vanaf de peuter/kleuter leeftijd (NT1) met het tekenen en krabbelen naar in het voortgezet onderwijs het schrijven van verschillende teksten. In het beroepsonderwijs wordt vervolgens van de leerlingen verlangd dat zij verschillende tekstsoorten kunnen schrijven zoals een verslag, betoog, samenvatting, brief of mail etc.

Betekenisvolle schrijfoopdrachten verbonden met andere taaldomeinen

De verschillende bronnen die zijn geraadpleegd voor dit visiestuk

benadrukken allen het belang om schrijfoopdrachten betekenisvol te maken door ze te verbinden met andere taaldomeinen en wereldoriëntatie. In het onderwijs aan nieuwkomers kunnen de taaldomeinen mondelinge taalvaardigheid, woordenschat en begrijpend lezen gecombineerd worden met het schrijven.

Een voorbeeld hiervan is leerlingen de opdracht te geven om over het onderwerp dat tijdens de lessen aan bod komt te schrijven. Hierbij kan gedifferentieerd worden in de soort van de tekst en de opbouw van een tekst. De leerling start met het formuleren van enkele woorden gaat dan over naar het vormen van zinnen tot de leerling uiteindelijk een tekst kan schrijven van meerdere zinnen achterelkaar. Meer voorbeelden zijn te vinden bij de inkijkjes achter de doelen.

Let op. De leerlijn schrijven gaat over 'Schrijven om taal te leren, doelgericht schrijven en creatief schrijven!' Het gaat dus niet over het correct Nederlands schrijven (grammaticaal en spellen) binnen deze leerlijn.

Aspecten schrijfonderwijs eerstejaars nieuwkomers

Hoe dat zit met de eerstejaars nieuwkomersleerlingen met hun diverse achtergronden? Om hier rekening mee te houden is het belangrijk om de beginsituatie te bepalen. Daarom begint ook de leerlijn schrijven met het bepalen van de

beginsituatie en zijn in de vragen om de beginsituatie te bepalen culturele (schrijf/taal) aspecten, voorkennis van verhalen en teksten en de reeds opgedane ervaringen in de thuistaal opgenomen. Bijvoorbeeld: leerlingen kunnen wel/niet bekend zijn met schrift; het kan in sommige landen zo zijn dat er nauwelijks schrift wordt gebruikt; er kan verschil zijn in aanzien van schrijvers; kunnen tekstgenres cultuurgebonden zijn (een 'haiku' is een typisch Japanse dichtvorm, een 'elfje' een Nederlandse dichtvorm).

Nog meer redenen voor schrijven in het onderwijs aan nieuwkomers

In de handreiking over het peilonderzoek schrijven van de Inspectie van het onderwijs schrijft Herder onder meer dat het belangrijk is voor de schrijfontwikkeling van kinderen om te zorgen voor betekenisvolle schrijftaken, het volgen, het monitoren en het geven van feedback. Daarnaast kwam uit de interviews die afgenomen zijn voor het peilonderzoek naar voren dat leerkrachten meer handvatten willen om nieuwkomersleerlingen beter te kunnen begeleiden in hun schrijfontwikkeling (Herder, 2022). Daarom is het goed dat in het onderwijs aan nieuwkomers in het eerste jaar al wordt ingezet op de eerste stappen in het schrijven in het Nederlands en om deze lijn voort te zetten bij doorstroom naar het reguliere onderwijs.

De LOWAN-leerlijn schrijven helpt om het onderwijsaanbod voor eerstejaars nieuwkomers af te stemmen en helpt daarnaast om schrijven te integreren bij de andere taaldomeinen. Als laatste geeft de leerlijn handvatten om de schrijfontwikkeling van nieuwkomersleerlingen te monitoren.

Let op. De leerlijn schrijven gaat over 'Schrijven om taal te leren, doelgericht schrijven en creatief schrijven!' Het gaat dus niet over het correct Nederlands schrijven (grammaticaal en spellen) binnen deze leerlijn. Dus oefening, plezier en groeiend zijn in het leerproces van het schrijven is het belangrijkste doel van de (LOWAN-leerlijn schrijven).

Bronnen

Didactief | Samen schrijven, samen leren. (n.d.).

<https://didactiefonline.nl/artikel/samen-schrijven-samen-leren>

Herder, A (2021) *Schrijfontwerwijs op peil.*

Geraadpleegd op 12 juli 2024 van

https://www.slo.nl/publish/pages/16754/schrijfontwerwijs-op-peil_1.pdf

Herder, A (2022) *Schrijfontwerwijs op peil.*

Tijdschrift Taal jaargang 12 nr 20

Uitgeverij Koninklijke Van Gorcrum

<https://iedereenkanlerenschrijven.nl/2021/10/20/waarom-lezen-bij-schrijven-hoort-en-andersom/>

Koeven, B.H., & Smits, A.E.H. (2020). *Rijke taal: taaldidactiek voor het basisonderwijs.* (6de ed.). Uitgeverij Boom

SLO. (z.d.). Conceptkerndoelen

Nederlands en rekenen en wiskunde.

Geraadpleegd op 12 juli 2024, van

https://slo-kerndoelen.files.svdcdn.com/production/uploads/assets/updates/Informatiedocument_kerndoelen_SLO_V11_digitaal_2023-10-02-121848_tdkd.pdf?dm=1696249129

Stichting Lezen. (z.d.). *Kwestie van Lezen.*

Geraadpleegd op 12 juli 2024, van

<https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2022/11/Kwestie-van-Lezen-NR19-DEF-online.pdf>